Regionale samenwerkingsverbanden en gerealiseerde samenwerkingskracht

Toelichting rapport i.o. rekenkamer Meierijstad

Prof. Dr. Marcel Boogers
Dr. Marieke Oprel

Onderzoeksverantwoording

Hoofdvraag: ***Welk afwegingskader hanteert de gemeenteraad om te besluiten over de deelname van de gemeente aan een samenwerkingsverband en hoe verkrijgt en behoudt de gemeenteraad grip op de samenwerkingsverbanden en de gerealiseerde samenwerkingskracht?***

Onderzoek is uitgevoerd in de periode februari-juni 2025 en bestond uit een documentanalyse, casusonderzoek en interviews met enkele betrokken ambtenaren, portefeuillehouders en leden van de gemeenteraad.

Even de feiten op een rijtje:

18 verschillende samenwerkingsverbanden:

- 10 Gemeenschappelijke Regelingen
- 3 Vennootschappen en cooperaties
- 2 stichtingen en verenigingen
- 1 overige verbonden partij

In het onderzoek nader uitgezochte samenwerkingsverbanden:

- Regio Noord-Oost Brabant (RNOB) incl. Agrifood Capital
- Werkvoorzieningschap Noordoost Brabant
- Werkvoorzienschap De Dommel, ook wel Werk.Samen.Doen (WSD) genoemd

Bevindingen en conclusies

Conclusie 1:

Er is geen uitgewerkt beleids- en afwegingskader voor regionale samenwerking

- Huidig afwegingskader beperkt zich tot de nota verbonden partijen
  - Behandelt de vraag óf er samengewerkt moet worden, niet hóe deze samenwerking wordt vormgegeven, geëvalueerd of bijgestuurd.
- Vierjaarlijkse herijking verloopt via methode van morele oordeelsvorming, maar hierbij zijn de morele waarden of criteria niet duidelijk gedefinieerd
- Meierijstad hecht waarde aan een leidende rol in samenwerkingsverbanden, levert als coördinerende gemeente veel bestuurlijke en ambtelijke inzet. Strategische keuzes en beoogde resultaten zijn niet vastgelegd.

Bevindingen en conclusies

Conclusie 2:

College en raad hebben beperkt en weinig gedetailleerd inzicht in behaalde resultaten

- Mate van inzicht verschilt sterk per samenwerkingsverband
- Bijv. bij werkvoorzieningschappen redelijk goed
- Bij belangrijke samenwerkingen zoals RNOB/Agri Food Capital veel minder
  - Geen systematische evaluatie
  - Aan meerwaarde en effectiviteit wordt (in beginsel) niet getwijfeld

Bevindingen en conclusies

Conclusie 3:

Meierijstad heeft een aanzienlijke samenwerkingskracht ontwikkeld

- Besluitvormingskracht: voor gemeentelijke uitdagingen kunnen regionaal besluiten worden genomen
- Uitvoeringskracht: voor gemeentelijke taken kan regionaal worden samengewerkt
- Lobbykracht: er kan gezamenlijk invloed worden uitgeoefend op provinciale, nationale en Europese besluitvorming

Maar: onduidelijk welk type samenwerkingskracht voor welk beleidsterrein gewenst is, en of dat ook geboden wordt.

Bevindingen en conclusies

Conclusie 4:

Voor toekomstige samenwerking (in combinatie met bestaande samenwerkingen) zijn de gevolgen nog niet doordacht

- Meierijstad heeft de ambitie om intensiever samen te werken met regio Brainport
- Er is een concept-samenwerkingsagenda voorgelegd aan de gemeenteraad
- De gevolgen voor de positie van Meierijstad in RNOB is (nog) niet doordacht

Aanbevelingen

1. Stel een afwegingskader voor regionale samenwerkingsverbanden vast, waarin ook de geografische oriëntatie (Noordoost, Zuidoost of allebei) wordt betrokken

- Houd daarbij als leidende vragen aan:
  - Welk lokaal beleidsdoel dient met de regionale samenwerking gerealiseerd te worden?
  - Welke samenwerkingskracht dient de regionale samenwerking hiervoor te realiseren?
  - Met welke samenwerkingspartners kan de benodigde besluitvormingskracht het beste worden gerealiseerd?
  - Wordt de benodigde samenwerkingskracht in de praktijk ook gerealiseerd?
  - Welke governance is het meest passend voor de samenwerkingskracht die dient te worden gerealiseerd?

Aanbevelingen

2. Versterk de informatievoorziening door het gericht monitoren van de resultaten

- Er wordt niet getwijfeld aan de resultaten van de verschillende samenwerkingsverbanden, maar er is behoefte aan verder inzicht in de concrete opbrengst
- Meer gestructureerde monitoring van de resultaten per samenwerkingsverband, bijv. in compacte rapportages, kunnen bijdragen aan het strategisch (bij) sturen
    - Deze versterkte informatievoorziening ondersteunt de raad bij het maken van weloverwogen keuzes

Aanbevelingen

3. Onderzoek mogelijkheden voor meer transparantie in de voorbereiding van de RNOB-besluitvorming

- Lokale regiotafel is functioneel
- Maar: doordat stukken voor de regiotafel vertrouwelijk zijn, en alleen met deelnemende raadsleden worden gedeeld, wordt inhoudelijke voorbereiding bemoeilijkt
- Onderzoek opties om in bredere kring te delen en voorbereiding te verbeteren
- Dit in combinatie met meer gerichte monitoring van de resultaten van de RNOB stelt de raad beter in staat haar kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen

